

Кратка история на природозащитата в България

Проф. д.н. Златозар БОЕВ – Национален природонаучен музей – БАН

България е сред страните с най-богато биоразнообразие в Европа, а делото по неговото съхранение има дълбоки исторически корени. През 2026 г. отбелязваме две забележителни годишнини, които ни връщат към началото на българската природозащитна мисъл – 130 години от учредяването на Българското природоизпитателно дружество – организацията, поставила основите на научното познание и институционалната грижа за богатството на природата в новоосвободената ни държава, и 90 години от приемането на Наредба-закона за защита на родната природа – основополагащият документ, който за първи път в историята ни поставя опазването на природното ни богатство под законна закрила.

Началото е поставено на 7 април 1896 г., когато 28 видни български учени и общественици се обединяват около идеята за учредяване на Българско природоизпитателно дружество, което да започне систематично изследване на родната флора, фауна и геология, както и широко популяризиране на природонаучните знания. Сред вдъхновителите на това дело изпъкват имената на Георги Златарски (геолог), Стефан Петков (ботаник), Пенчо Райков (химик) и д-р Панчо Дорев (юрист). Техният пионерски дух превръща Дружеството в мощен инструмент за изграждане на национална екологична култура и научна независимост.

С приемането на Указ № 81 от 28 февруари 1936 г. (обнародван през 1937 г.) – основополагащия документ, с който се утвърждава първият у нас Наредба-закон за защита на родната природа, България официално възприема фундаменталния принцип, че природата се нуждае от държавна закрила не само заради икономическите си ползи, но и заради своята висока естетическа, научна и историческа стойност. В одобрения от цар Борис III указ той възлага изпълнението му на министъра на земеделието и държавните имоти.

Като обединява в едно природни забележителности и национални светини, Наредба-законът определя като „природно-исторически места“: Мадара – заради уникалните скални масиви и Мадарския конник (днес Археологически резерват „Мадара“), Шипка – място на епични исторически събития (Национален парк-музей „Шипка – Бузлуджа“), Оборище – за опазване на вековните букови гори в местността, където се е провело първото българско народно събрание (Историческа местност „Оборище“), връх Околчица (Вола), за да се увековечи лобното място на Христо Ботев, (част от Природен парк „Врачански Балкан“), Абоба (Плиска), за да се запазят останките от първата българска столица (днес Национален историко-археологически резерват „Плиска“). Указът забранява в тях да се извършват дейности, които биха променили характера на местността.

Зората на българската природозащита

Първите стъпки в опазването на българската при-

рода са предприети няколко месеца след Освобождението. Те са положени от плеяда родолюбиви учени и общественици, които виждат в горите и планините ни ценен национален капитал. Сред пионерите на българската природозащитна мисъл се открояват имената на Георги Христович – зоолог и създател на престижното списание „Природа“, и пламенният природолюбец и писател Павел Делирадев. Към тях се присъединяват стожерите на българската ботаника и зоология акад. Стефан Петков, проф. Стефан Георгиев, проф. Николай Стоянов, акад. Иван Буреш и доц. Делчо Илчев. Визионерската научна мисъл намира решаваща подкрепа в лицето на държавниците цар Фердинанд I и цар Борис III, чийто личен интерес към естествознанието спомага за превръщането на природозащитата в държавна политика.

На 20 декември 1878 г. са издадени Привременни правила за горите, с които се дава началото на държавната грижа за защитата им от поголовно изсичане. Последвалата през 1880 г. забрана за износ на дървен материал полага основите на организираната лесовъдска дейност у нас. Краят на XIX век е време на интензивно законотворчество. През 1883 – 1897 г. са приети първият Закон за риболовството, Законът за лова и четири последователни закона за горите. В периода 1891 – 1895 г. мрежата от горски разсадници нараства до 496. Времето от 1895 до 1899 г. се отличава с активното участие на българските учители в опазването и възстановяването на горите – в училищните градини масово се отглеждат фиданки от диви и културни видове за нуждите на организиранияте залесявания.

Природозащитната дейност, насочена приоритетно към опазването на горския фонд и дивечовите ресурси, е тясно свързана с работата на водещи специалисти и общественици като акад. Стоян Брънчев, лесовъдите визионери Костадин Байкушев, Йордан Митрев и Васил Попов, както и общественици като митрополит Методий Кусевич.

Предизвикателствата пред сектора в края на XIX и началото на XX в. произтичат от мащабната индустриална експлоатация. През 1895 – 1904 г. обширните иглолистни масиви в Пещерско, Самоковско и Пазарджишко са подложени на интензивна сеч за

За нарушенията, за които няма предвидени наказания в гореканонните закони, нарушителите се наказват с глоба до 1000 лева по настоящия закон.

Забележка: Членовете на Българския туристически съюз по отношение преследването на нарушенията по настоящата наредба-закон са приравнени на органи на властта. Съставените от тях актове чрез съответните клонове на съюза се изпращат на горската власт.

Наредба-законъ

за защита на родната природа

Утвърдена с указ № 81 от 28 февруарий 1936 год. и обнародвана в „Държавен вестник“, брой 59 от 16 мартъ 1936 год.

Чл. 1. За култивиране обичъ къмъ родната природа и за запазване съществуващите в страната естествени паметници, подъ разпоредбите и закрилата на настоящия законъ се подвеждатъ:

а) баницата (запазените мѣста) — определѣн дѣлъ, кѣтъ или участъкъ отъ природата, въ нейното самобитно състояние, за естествено-научни изследвания;

б) народните паркове — обекти, съ голѣмо разнообразие въ природата за култивиране обичъ къмъ същата;

в) природните паметници — рѣдки скални образувания, пещери, групи и единични рѣдки дървета, храсти и растения и тѣхните аномалиости, рѣдки животни, птици и мѣстата, гдето живеятъ и гнѣздатъ, изворите, планинските езера и др. и

г) природно-историческиятъ мѣста — Оборище, Вола, Шипка, Бузлуджа, Мадара, Абоба, Аладжа манастиръ и др. сгради или съоръжения съ определѣн районъ.

Чл. 2. Тѣ се обявяватъ за такива, съ постановление отъ Министра на земедѣлнето и държавните имоти, по предложение на съответните компетентни или заинтересувани институти или ведомства. Тази обява не измѣня собствеността и владението, а създава режимъ за опазване и ограничаване ползуването.

Границите на същите се затвърдяватъ съ ясно-видими и трайни знаци.

производството на милиони траверси за нуждите на Източната железница. В пряк отговор на тези поражения се зараждат първите залесителни дружества в страната. Масови залесявания са реализирани край Ловеч, Копривщица и в местността Хисарлъка над Кюстендил. Държавният контрол върху ресурсите също се засилва, за което свидетелстват данните от периода 1900 – 1904 г., когато броят на съставените актове за браконьерска сеч достига 25 000 – 35 000 годишно.

С приемането на третия Закон за горите (1897 г.) държавните мерки, регламентиращи ползването на ресурсите, стават още по-строги – ако през 1904 г. нарушенията са 62 000, то към 1911 г. те вече достигат близо 100 000 годишно. Общо за периода 1901 – 1911 г. са регистрирани над 737 000 акта. Успоредно с административните мерки започва и практическата борба с ерозията. През 1905 г. в Казанлък се създава първото Бюро по залесяване и укрепяване на пороищата. Под ръководството на френския лесовъд Феликс Вожли то

поставя началото на системното укрепяване на поройните басейни у нас.

След Първата световна война грижата за природата става по-последователна и научно обоснована. Началото на „Празника на залесяването“ е поставено през 1925 година. През 1934 г. инициативата се разраства и става ежегодна „Седмица на гората“, превърнала се в традиция с мащабно участие на ученици и провеждане на образователни беседи за значението на горите, флората и фауната. На 16 ноември 1928 г. се създава Съюзът за защита на родната природа, оглавен първоначално от акад. Стефан Петков, чието дело по-късно продължава акад. Иван Буреш. Организацията е ключов фактор в опазването на околната среда до 1947 г., като дейността ѝ е успешно възстановена през 1991 г. под ръководството на проф. Светослав Герасимов.

През 1928 г. е наложена 3-годишна забрана за лов на полезен дивеч в района на 6 ловни дружества в Югоизточна България, а в други 10 се ограничават отстрелът на сърна (*Capreolus capreolus*) и колхидски фазан (*Phasianus colchicus*). Този акт дава началото на серия от държавни рестрикции, целящи възстановяването на дивечовите запаси в страната.

През 30-те години на XX в. се поставят основите на съвременната мрежа от защитени територии. На 29 юни 1933 г. в Странджа е обявен първият резерват у нас – „Горна Еленица – Силкосия“, а едва ден по-късно статут на защита получава и рилската гора „Парангалица“. Процесът продължава с обявяването на Витоша за първия Народен парк на Балканския полуостров (27.10.1934 г.) успоредно със създаването на резерватите „Бистришко бранище“ и „Торфено бранище“. **Тази мащабна дейност намира своето законово основание в приетия на 25 февруари 1936 г.**

Наредба-закон за защита на родната природа, последвана от Правилник за неговото прилагане през 1937 година.

В резултат на новата законова рамка под закрила са поставени емблематични видове като еделвайса (*Leontopodium alpinum*), родопското лале (*Tulipa rhodopea*), жълтата тинтява (*Gentiana lutea*), обикновения тис (*Taxus baccata*), силивряка (*Haberlea rhodopensis*) и конския кестен (*Aesculus hippocastanum*). Сред защитените представители на фауната попадат брадатият лешояд (*Gypaetus barbatus*), благородният елен (*Cervus elaphus*), дивата коза (*Rupicapra rupicapra*) и други.

Наредба-законът от 1936 г. въвежда четири основни категории защитени територии: баница (резервати), народни паркове, природни паметници и природно-исторически места. Процесът по тяхното обявяване е поверен на Министерството на земеделието и държавните имоти. До края на 1944 г. страната вече разполага с 8 народни парка (включително

Витоша, Свети Николай, Бузлуджа, гора в землището на Пловдив, Кайлъка, Калиакра, Златни пясъци и Острица) с обща площ 6828.8 ха и 8 резервата, обхващащи 3868 хектара.

Природозащитата в България до 1989 година

През следващите десетилетия природозащитната дейност се развива с активното участие на нови поколения експерти. Под ръководството на акад. Иван Буреш научният и практическят принос за сектора се разширява от Марин Тошков (лесовъд), Владимир Попов (географ), Николай Боев (зоолог), Петър Трантеев (спелеолог) и Николай Виходцевски (лепидоптеролог и адм. секретар на Комисията по защита на природата при БАН). Ключов научен принос имат ботаниците акад. Даки Йорданов, проф. Иван Бондев, проф. Стефан Кожухаров, проф. Богдан Кузманов, доц. Николай Андреев и проф. Димитър Пеев, както и Николай Райков (фотограф-натуралист).

На Учредителния конгрес на Българския народен съюз за защита на природата (БНСЗП) в своя програмен доклад проф. Николай Стоянов очертава основните задачи на съвременната природозащита, които остават актуални десетилетия наред. По предложение на БНСЗП в Конституцията на НР България е включен чл. 31, който регламентира опазването на природата като държавно задължение и дълг на всеки гражданин. Преди закриването си през 1947 г. Съюзът издава и третия си сборник със специализирани статии по актуални природозащитни въпроси.

Въпреки политическите ограничения през периода държавната природозащита продължава своето развитие. За десетилетието 1946 – 1955 г. са обявени 32 нови резервата, а площта на много от съществуващите е значително увеличена. Сред тях е и езерото Сребърна (1948) – обект с международно значение. През 1962 г. статут на защита получават народните паркове „Вихрен“ (днес НП „Пирин“) и „Ропотамо“, прекаатегоризиран впоследствие като резерват. По-късно, по предложение на учени от БАН, „Пирин“ и Сребърна са признати за обекти на Световното природно наследство на ЮНЕСКО.

В края на 1951 г. Наредба-законът за защита на родната природа (1936) и Правилникът за прилагането му (1937) са отменени. **Управленските функции са поети от Главното управление на горите (ГУГ)**, чиято дейност в следващите 10 години се ограничава до поддържане на защитените природни обекти. През 1959 г. в ГУГ се създава специализиран Сектор по защита на природата, ръководен от инж. Марин Тошков.

Законодателната рамка се обновява поетапно: през 1960 г. излиза първият Указ за защита на природата, последван от Закона за опазване на въздуха, водите и почвата от замърсяване (1963) и новият Закон за защита на природата (1967). С него се дефинират основните категории защитени обекти: резервати, народни паркове, защитени местности, природни забележителности и исторически места, както и редки растителни и животински видове.

До 1960 г. броят на защитените обекти в страната достига 200. В системата на Главното управление на горите се създава специализиран отдел „Ловно стопанство и природозащитно дело“, който прилага действащото законодателство. Паралелно с това

гражданският сектор се активизира чрез структурите на Българския туристически съюз, които през 1965 г. прерастват в Републиканска комисия за защита на природата.

Знаков момент за териториалната защита е заповед от 1963 г. на Комитета по горите и горската промишленост, с която 16 пещери са обявени за защитени обекти. Въвежда се строг режим на опазване, забраняващ увреждането им и използването на димящи осветителни тела, като научното им изследване се поверява на БАН. През 1964 г. природозащитната мисъл се систематизира с издаването на първия български учебник по защита на природата.

През 60-те и 70-те години на XX в. класическата природозащита се трансформира в комплексна екологична политика. Значително се ограничава използването на твърди горива за отопление (в София потреблението на въглища спада от 700 000 до под 300 000 тона), което намалява емисиите на серен диоксид.

Утвърждава се инициативата Седмица на гората, поставя се началото на Месеца за защита на природата, а след 1975 г. България се присъединява към честването на 5 юни – Световния ден на околната среда.

На държавно ниво със защитата на природата са ангажирани Министерството на горите и опазването на природната среда (1971), Съветът по опазване и възпроизводство на природната среда към Държавния съвет и специализирани комисии. През 1970 г. защитената мрежа се обогатява с обявяването на Народен парк „Русенски Лом“.

През 1971 г. е учредено Министерството на горите и опазването на природната среда, към което започва работа специализиран Научен център. Успоредно с това научната стратегия на страната се координира от Комисията за защита на природата при БАН (създадена през 1956 г.), чийто приемник през 1996 г. става Централната лаборатория по обща екология. Огромен принос за популяризирането на каузата има Николай Боев, който чрез своите над 700 статии и 30 книги успява да превърне природозащитната идея в общонационална ценност.

В периода 1971 – 1975 г. са изградени 162 пречиствателни станции за вода, а новите въздухопречиствателни инсталации улавят по 500 000 тона прах годишно. В същия период са залесени 2 616 000 дка нови гори, което променя изцяло облика на българския ландшафт. На международната сцена България затвърждава авторитета си – у нас влиза в сила Конвенцията за световното културно и природно наследство (1975). През 1976 г. България подписва Рамсарската конвенция, с което поема ангажимент за опазване на влажните зони. Към пионерните обекти „Сребърна“ и „Аркутино“ през 1984 г. са добавени „Атанасовско езеро“ и „Дуранкулак“. На държавно ниво се създава надведомствен контролен орган – Комитет по опазване на природната среда (прераснал в Министерство на околната среда през 1990 г.), а през 1977 г. са утвърдени стратегически насоки, които поставят началото на организираното възстановяване на ресурсите (залесяване, пречистване и рекултивация) вместо само тяхното използване. Извършена е мащабна работа по залесяване и укрепяване на ерозирали терени – за четири десетилетия са възстановени 18 000 м²

ерозирали и пустеещи земи. Въпреки това интензивният дърводобив за износ остава сериозно предизвикателство пред сектора.

Към края на 70-те години на XX в. мрежата от защитени обекти вече е внушителна. През 1979 г. тя включва 84 резервата, 8 народни парка, 44 защитени местности и над 350 природни забележителности. Под законова закрила са поставени 795 исторически места, 1671 вековни дървета, 64 вида растения и 372 вида животни.

През 1980 г. са обявени и Народните паркове „Шуменско плато“ и „Сините камъни“. Приетите през 1982 г. нови закони за рибното и ловното стопанство регламентират устойчивото ползване на ресурсите. На международно ниво България участва активно в програмата „Човек и биосфера“ (МАВ) и се присъединява към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха (1983), което води до ограничаване на емисиите от ТЕЦ и спиране на продажбата на оловен бензин.

Към 1983 г. броят на защитените обекти достига 3925, включително 86 резервата. Повечето територии като „Стенето“, „Соколна“, „Пеещите скали“, „Бели Лом“ и „Вълчи дол“ покриват най-високите международни стандарти. През 1986 г. е въведена забрана за лов на 327 вида птици. Ключова роля за опазването на биоразнообразието играе зоологът Владимир Бешков, благодарение на когото се въвежда пълна защита на всички видове прилепи и сухоземни костенурки, както и строг режим за опазване на обитаемите от тях пещери.

Краят на 80-те години на XX в. бележи зараждането на модерното природозащитно движение. През юни 1988 г. е основано Българското дружество за защита на птиците, подпомогнато в началото от британското Кралско дружество за защита на птиците (RSPB) – част от глобалното семейство на BirdLife International. В същия период се учредяват Сдружение „Зелени Балкани“ (1988) и Сдружение „Природен фонд“ (1989).

Фундаментален етап в научната дейност е издаването на първата „Червена книга на НР България“ в два тома (1984 – 1985). Инициран от Николай Боев, трудът включва подробни данни за 763 вида висши растения и 154 вида гръбначни животни. С това постижение България се нарежда сред пионерите в света, създали собствени национални регистри на застрашените биологични видове.

Природозащитата в България до присъединяването на страната към Европейския съюз през 2007 г.

Европейският екологичен форум в София през октомври 1989 г. се превръща в катализатор на общественото недоволство срещу увреждането на Рила от строителството на водната каскада „Места“ и системното замърсяване на въздуха в Русе. На всенародните митинги през ноември същата година природозащитните искания се сливат с политическите, което довежда до смяна на държавното управление. Този прелом слага край на половинчатите мерки и дава път на реални реформи с бързи резултати. Спряно е изпълнението на спорни хидроенергийни проекти, а изграждането на АЕЦ „Белене“ е преустановено. Така екологичната кауза прераства от формална държавна

дейност в реален обществен приоритет и поставя началото на съвременната държавна политика по опазване на околната среда.

През 1991 г. България прави решителни крачки в международното сътрудничество, като ратифицира Бернската конвенция и се присъединява към CITES (Конвенцията за международна търговия със застрашени видове). В същата година е създаден и Националният парк „Централен Балкан“. Три години по-късно страната ни подписва и Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване.

Периодът бележи интензивно развитие на националната паркова мрежа. Само за три години (1989 – 1992) са обявени три нови парка: „Врачански Балкан“, „Централен Балкан“ и „Рила“. Така към 1993 г. страната разполага с 11 народни парка с обща площ от близо 295 000 хектара. В процеса на хармонизация с европейското законодателство до 2006 г. мрежата се прекатегоризира и разширява, като десет обекта получават статут на природен парк – „Русенски Лом“, „Сините камъни“, „Странджа“, „Шуменско плато“, „Българка“, „Витоша“, „Врачански Балкан“, „Златни пясъци“, „Персина“ и „Рилски манастир“. Защитените територии в България достигат 5 % от площта на страната. Природният парк „Беласица“ е обявен последен (2007).

Изследванията в един от най-големите национални паркове в Източна Европа – „Рила“, се засилват, като основният фокус пада върху пълния опис на биологичното му богатство. Водеща роля в този процес имат институтите на БАН и Националният природонаучен музей.

Институционалната рамка се укрепва със създаването на Националната служба за защита на природата (1994) към екологичното министерство. Стартират ключови национални инициативи за опазване на биологичното разнообразие. Чрез проекти, финансирани от Глобалния екологичен фонд (GEF), PHARE и Българо-швейцарската програма, са положени основите на съвременния мониторинг на околната среда в България. Създават се редица тясноспециализирани научни дружества – по зоология, лепидоптерология, орнитология, екология, хидробиология, херпетология, за защита на хищните птици и на костенурките. Техният експертен потенциал се превръща в основен инструмент за проучването и опазването на генофонда на страната.

В края на 90-те години се приемат ключови нормативни актове, сред които Законът за ограничаване на вредното въздействие върху околната среда (1997) и Законът за лова и опазване на дивеча (2000), с който се извършва важна концептуална промяна: дивечът вече не се дели на „полезен“ и „вреден“, а на „едър“ и „дребен“, като ловните обекти са сведени до 22 вида бозайници и 30 вида птици. Въвеждат се и ежегодни забранителни периоди за улов на ценни видове като есетрови риби и речни раци.

България се присъединява и към редица европейски и световни инициативи за опазване на неживата и живата природа и биологичното разнообразие – Международния ден на влажните зони, Деня на Земята, Световния ден на водата, Европейската нощ на прилепите, Международния ден на птиците, Международния ден за опазване на биологичното разнообразие и други. Тези инициативи, някои с вековна

история зад граница, се превръщат в основен инструмент за формиране на съвременна екологична култура и обществена ангажираност към биологичното разнообразие.

Решителна стъпка към международната интеграция е присъединяването на България през 1996 г. към Конвенцията за биологично разнообразие. Още през 1995 г. се въвежда природосъобразен режим за риболов, определящ минимални размери за улов на 19 вида риби, речен рак, водна жаба и рапан.

Краят на 90-те години е период на основно обновяване на правилата с приемането на Закона за опазване на земеделските земи (1996) и Закона за горите (1997). Важен етап от този процес е обнародването на Закона за защитените територии (1998), важна крачка в законовата териториална защита на природата. Благодарение на новата правна рамка към 2006 г. защитената мрежа на България вече включва 3 национални парка („Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“), 11 природни парка, 55 резервата и 35 поддържани резервата.

Вниманието се насочва и към опазването на геологичното наследство. През 1998 г. в Белоградчик се провежда годишната сесия на европейската асоциация ProGEO, като по това време в страната са защитени 410 геоложки обекта, включително пещери, водопади, скални масиви, пирамиди и дюни. Актуален проблем остава защитата на карстовите води. Към 2005 г. тяхното значение все още не е напълно оценено, въпреки че от общо 315 водоизточника, включени в националната мониторингова система за качество на подземните води, 76 (24.1 %) са карстови извори.

Страната ни се гордее с 10 влажни зони със световно значение, опазвани по Рамсарската конвенция – от езерото Сребърна до Бургаските езера, които са жизненоважни за миграцията на птиците и биологичното разнообразие на Европа. В периода 1999 – 2000 г. страната ратифицира и Бонската конвенция за мигриращите видове, както и споразумението за опазване на афро-евроазиатските водолюбиви мигриращи птици AEWA.

По предложение на учени от БАН 18 български резервата са включени в световната мрежа от биосферни паркове, поставяйки страната ни сред водещите в света. Опазването на земните недра и геоложкото наследство е нормативно регламентирано чрез Закона за подземните богатства (1999) и Националната стратегия за развитие на миннодобивната промишленост до 2010 година. От 2005 г. в страната е в сила и Европейската конвенция за ландшафта. Спелеологичното богатство на страната включва 109 пещери, обявени за природни забележителности към 2006 година. Общо 990 пещери попадат в защитени територии, като 817 са в границите на природни паркове, а 173 – в резервати (Жалов, 2006).

Законодателната рамка се допълва от Закона за безопасно използване на ядрената енергия (2002), регламентиращ съхранението на радиоактивни отпадъци, и Закона за лечебните растения (2001). За разлика от тях, Законът за биологичното разнообразие (2002) не е ресурсно ориентиран, а цели пряка защита на застрашени видове и техните местообитания. Режимът на защита забранява всякаква форма на безпокойство, улавяне, нараняване или търговия с представители на фауната във всички фази на раз-

витието им. При защитената флора е абсолютно забранено увреждането, изкореняването или търговията с цели растения и техни части (луковици, цветове, листна маса).

През 1995 г. е създаден Българският национален комитет по редките видове с цел стандартизация и валидиране на орнитологичните наблюдения. В процеса на хармонизация с европейското законодателство страната ни приема ключови ангажменти: от прилагането на Закона за биологичното разнообразие и Протокола от Киото до разработването на планове за управление на националните паркове. Усилията за опазване на природата включват още: подобряване на пречиствателната и сметосъбиращата инфраструктура, въвеждане на разделно събиране на отпадъци и строг контрол върху биологичните отпадъци. Значим напредък е постигнат и чрез специфични забрани (експорт на обгоряла дървесина, тралиране на морското дъно) и инфраструктурни решения за защита на биоразнообразието като извеждането на трасето на АМ „Струма“ извън Кресненското дефиле.

Десетилетието е белязано от бурен ръст на природозащитните сдружения (над 2000), част от които обаче компрометират сектора, възползвайки се от законови пропуски. Паралелно с това специфичното географско положение на България засилва трафика на защитени видове и деривати. В контекста на присъединяването към ЕС и ролята на страната като външна граница е драстично засилен митническият контрол. За целта Агенция „Митници“ е обезпечена с експертни екипи за реакция при конфискация на контрабандна фауна на територията на страната.

Броят на защитените територии и обекти у нас бележи впечатляващ ръст за шест десетилетия – от едва 50 през 1940 г. до 5108 през 2000 година. За същия период общата им площ нараства от 1.41 на 3.35 % от територията на страната. Кулминацията на тази интегрирана дейност е включването на България в европейската екологична мрежа „Натура 2000“.

Значим принос за въвеждането на международни стандарти в природозащитата у нас има Световният фонд за дивата природа (WWF), още преди официалното разкриване на постоянно представителство у нас през 2006 година. Организацията присъства в региона от 90-те години чрез проектите си по поречието на Дунав. Тя се превърна и в стратегически партньор при сертифицирането на българските гори и опазването на последните девствени речни екосистеми.

След 2007 г. мрежата „Натура 2000“ у нас се развива в съответствие с европейските директиви за местообитанията (92/43/ЕЕС) и за птиците (79/409/ЕЕС). Министерският съвет е приел общо 342 защитени зони, покриващи 33.89 % от територията на страната. Те включват 114 зони за птиците (20.3 %) и 228 за местообитанията (29.5 %). Хармонизирането на националното законодателство с европейските стандарти е ключова стъпка, но ефективно опазване на това наследство зависи от реалното прилагане на плановите за управление и активния контрол. Устойчивото стопанисване на защитените територии остава основен приоритет и гаранция за съхраняването на природния капитал на България за бъдещите поколения.

(Следва продължение)